Dini Bayramlar
Gönderen Kadir Hatipoglu - Temmuz 18 2021 01:00:00

DİNİ BAYRAMLAR[1]   Bilindiği gibi bayram, sevinç ve neşe günü demektir. Ötedenberi her milletin birçok millî günleri, târihî hâtıralarını canlandıran bayramları bulunmaktadır. Aynı şekilde bir dine mensup kimselerin de dinî günleri ve dini bayramları vardır. Bayramlar, inananlar üzerinde çok müspet tesirler meydana getirir, dini şuur ve duygularını kuvvetlendirir. İnsanlara yeni bir heyecan ve çalışma zevki kazandırır.   Bayramların, millî ve dinî duyguların, inanışların pekişmesi, taze ve canlı tutulması fonksiyonu yanında, toplumun birlik ve beraberliğini sağlamada ve bunun bireylerin bilincinde yer etmesinde de büyük önemi vardır. Gerçekten dinî bayramlar, insanlar arasında kaynaşmanın, dostlukları ve ahbaplıkları ilerletmenin bir yolu olarak belli bir öneme sahip oldukları gibi, dinî duygu ve şuurun sosyal hayatta tazelenmesinin de bir vesilesidir.   Dinî Bayramlarımız   İslam Dininde iki büyük bayram vardır. Ramazan ve Kurban Bayramı. Kaynaklarımızda, Ramazan Bayramına "îdu’l-fıtr", Kurban Bayramına ise, "îdu’l-edhâ" denilmektedir.   قدم رسول الله المدينة و لهم يومان يلعبون فيهما Sevgili Peygamberimiz Medine’ye hicret ettiklerinde, Medinelilerin eğlendikleri iki günleri vardı. Peygamberimiz (a.s.);   فقال ما هذان اليومان   "Bu günler nedir? Diye sordu" Medineliler;   قالوا كنا نلعب فيهما في الجاهلية   "Biz câhiliyye döneminden beri bu günlerde eğleniriz” dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz;   فقال رسول الله ان الله قد ابدلكم بهما خيرا منهما يوم الاضحى و يوم الفطر "Allah size, o iki gün yerine daha hayırlı iki

bayram vermiştir. Bunlar Ramazan ve Kurban Bayramlarıdır”[2] buyurmuştur.   Ramazan ve Kurban bayramları hicretin ikinci yılından itibaren kutlanmaya başlanmıştır. O günden beri kutlana gelen bu iki bayram, Müslüman milletlerin aynı zamanda millî bayramları haline gelmiştir.   Bayram Günlerini Nasıl Geçirmeliyiz ve Neler Yapmalıyız?   Her iki bayram da bayram namazı ile başlar. Sahabeden Berâ ibn Âzib’in naklettiğine göre Hz. Peygamber bu hususu, okuduğu bir bayram hutbesinde şöyle ifade buyurmuşlardır: ان اول ما نبدء به من يومنا هذا ان نصليثم نرجع فننحرفمن فعل فقد اصاب سنتنا “Bu günümüzde yapacağımız ilk iş namaz kılmamızdır. Sonra döner kurban keseriz. Her kim böyle yaparsa şüphesiz bizim sünnetimize uygun iş yapmış olur.”[3]   Bayram namazı, biri Ramazan bayramında, diğeri Kurban bayramında olmak üzere yılda iki defa kılınan iki rek’atlik bir namazdır. Bayram namazı Hanefî Mezhebinde, Cuma namazının vücûb şartlarını taşıyan kimselere vaciptir. Şafii ve Mâlikiler’e göre müekked sünnet, Hanbeliler’e göre ise farz-ı kifayedir.[4] Bayram namazına, mükellef olmayan küçük çocuklarımızı da getirmeli ve onlara da bu mânevî havayı teneffüs ettirmeliyiz.   Peygamberimiz (a. s.), bayram günleri ve bu günlerin mâhiyeti hakkında şöyle buyurmuştur: يوم عرفة و يوم النحر و ايام التشريق عيدنا اهل الاسلام و هي ايام اكل و شرب   “Arefe, Kurban ve Teşrik günleri biz Müslümanların bayramıdır. Bu günler yeme, içme günleridir.”[5] Hadiste açıkça belirtilmektedir ki, bayram günleri yeme, içme ve ikram günleridir. Bunun için oruç tutmak senenin her gününde caiz olduğu halde, Ramazan Bayramının birinci günü ile, Kurban Bayramının dört gününde tahrîmen mekruhtur.[6]   Bayram günlerinin yeme, içme ve sevinç günleri olması yanında, her birinin ayrı bir anlamı da bulunmaktadır. Ramazan bayramı, bir ay boyunca Allah için tutulan orucun arkasından verilen bir “genel iftar ziyafeti” hükmündedir ve bu anlamından dolayı ona “fıtır bayramı (iftar bayramı)” denilmiştir. Ramazan bayramının ilk günü bu yönüyle bir aylık ramazan orucunun iftarı olmaktadır. Böyle toplu iftar gününde oruçlu olmak, Allah’ın sembolik ziyafetine katılmamak anlamına gelir ki, bu doğru bir davranış olmaz.

           Allah için kurbanların kesildiği kurban bayramı günleri de ziyâfet günleridir. Kurban bayramının Arefe ve bayram günleri, İslam dünyasının en seçkin günleridir. Çünkü Arefe günü, dünyanın her tarafından gelen hacı adayları Arafat’ta toplanarak Allah’a yönelmekte ve O’ndan af ve bağış dilemektedirler. Arafat, İslam’ın birlik ve kardeşliğe verdiği önemin bir simgesidir.   Bayram günleri mutlak ibâdet günü olmadığı gibi, katıksız eğlenme günü de değildir. Bu iki hususu bir arada toplayan günlerdir. Bayramları, ibâdet ve itaatten tecrit edip, sadece oyun, eğlence, zevk ve safâ günü olarak anlamak yanlış olduğu gibi, meşru oyunlardan ve mubah eğlencelerden soyutlayarak sırf bir ibâdet ve itaat günü olarak anlamak da hatalıdır. Çünkü insanın manevî varlığı yanında, maddî varlığının da ihtiyacı vardır. İbadet ve itaatlerle ruh, kalp vb. manevî varlığımız tatmin edildiği gibi, çeşitli ikram ve ziyafetlerle, belli ölçüler içinde yapılan meşru oyun ve eğlencelerle de maddî varlığımız tatmin edilmiş olur.
            Meşrû sınırlar içinde yapılan oyun ve eğlenceler, bayramların özünde mevcuttur. Nitekim, Hz. Peygamber (a.s.), düğünlerde olduğu gibi, bayramlarda da eğlence ve oyuna karşı çıkmamış, hatta bunu teşvik etmiştir. Konuya ışık tutacak iki hadisi burada zikredebiliriz:
            Hz. Aişe validemiz şöyle anlatır: دخل علي رسول الله و عندي جاريتان تغنيان بغناء بعاث فاضطجع على الفراش و حول وجهه و دخل ابو بكر فانتهرني و قال مزمارة الشيطان عند رسول الله فاقبل عليه رسول الله فقال دعهما يا ابا بكر ان لكل قوم عيدا و هذا عيدنا “(Kurban bayramının ilk üç günlerinden birinde) Rasulullah (s.a.) yanıma geldi, karşımda Buâs ezgilerini def çalarak okuyan iki kız vardı. Yatağına uzanmış ve mübarek yüzünü çevirmişti. Derken içeriye Hz. Ebu Bekir girdi. “Bu ne hal? Allah Rasulü’nün yanında şeytan mizmarı öyle mi?” diyerek beni azarladı. Bunun üzerine Rasülullah (s.a) ona dönerek: “Onlara dokunma ey Ebu Bekr; her milletin bayramı vardır. Bu da bizim bayramımızdır.”[7] Buyurdu.
            Yine bir bayram günü Hz. Aişe’nin, Habeşlilerin Mescid-i Nebevi’de kalkan mızrak oyunu oynadıkları bir sırada onları seyretmek için izin istemesi üzerine Hz. Peygamber ona

izin vermiş ve “Tamam, yeter” deyinceye kadar beraberce bu oyunu seyretmişlerdir. [8]   İslam dini her konuda itidali (orta yolu) emir ve tavsiye eder. Mümin olmak, fert ve aileleri mutluluğa götüren meşru yolları tıkayarak, dünyayı zindan haline getirmek değildir. Anne ve babaya yakışan, bayramları aile ve çevresindekilerle neşe ve zevk içerisinde geçirmeyi gerçekleştirmeye çalışmaktır.
            İnanmış, Allah’a gönül vermiş insan, bencil olmaz. Sadece kendisinin ve yakınlarının sağlık ve mutluluğunu değil, bütün Müslüman kardeşlerin mutluluğunu da düşünür. Bu konuda çaba sarf eder ve dua eder. ان اعرابيا دخل المسجد و رسول الله جالس فصلى ثم قال اللهم ارحمني و محمدا و لا ترحم معنا احدا فقال النبي لقد تحجرت واسعا
            “Hz. Peygamber Mescide iken bir bedevî Mescide girdi, namaz kıldı ve 'Allah’ım bana ve Muhammed’e rahmet et, başkasına değil” şeklinde dua etti Hz. Peygamber bedevîye “Allah’ın geniş olan rahmetini daralttın…”[9] buyurarak onu uyardı..
            Merhamet insan kalbinin merhemidir. Sevgi ve saygı duygusundan uzak kimseler, katı yürekli olmanın yolunu tutmuşlar demektir. Bu duruma düşenler derhal bundan kurtuluş çarelerini aramaya koyulmalıdırlar.   ان رجلا شكا الى رسول الله قسوة قلبه Peygamberimiz (a.s.)'a bir sahabî gelerek kalbinin katılaştığını hissettiğinden şikayet etti. Peygamberimiz ona; فقال له ان اردت تليين قلبك فاطعم المسكيم وامسح راس اليتيم
            “Kalbinin yumuşamasını istiyorsan yoksulları doyur ve yetim başını okşa” buyurdu.[10]
            İnsanımızın kemal derecesini bulması için bayramlarda yapacağımız en önemli işlerden biri de yetim, kimsesiz ve yoksullarla ilgilenmek, onlara maddî-mânevî destek olarak, kendilerine yalnızlıklarını hissettirmemektir. Yetim ve kimsesizlere hep acınır, ama hiç unutmayalım ki onlar, bizler için bu toplumda Allah rızasını kazanmamıza vesile olacak birer can simididir.   Kadın sahabîler arasında kocası öldükten sonra sadece yetim kalan çocuklarını

büyütmek ve yetiştirmek için evlenmeyen güzel ve iffetli bir hanıma işaretle;   انا و امراة سعفاء الخدين كهاتين يوم القيامة   “Ben ve bu yanakları çökmüş (fedakar) hanım kıyamet günü cennette şu iki parmağım gibi yan yana beraber olacağız.”[11]
            Bayram günleri barış ve sevinç günleridir. Dargınlık dinen yasaktır. Elbette bir arada yaşayan aile ve toplum fertleri arasında anlaşmazlıklar, sürtüşme ve tartışmalar olabilir. Bu gayet normaldir. Ama bunları dargınlık safhasına vardırmamak gerekir. Bilhassa yakınlar, sıla-i rahim denilen ziyaret bağı ile aradaki bağlarını kuvvetlendirmelidirler. Hz. Peygamber, mü’minlerin üç günden fazla dargın durmalarının uygun olmadığını belirterek şöyle buyurmuşlardır.
            لا يحل لمسلم ان يهجر اخاه فوق ثلاث   “Bir Müslümanın diğer müslümana üç günden fazla dargın durması helâl olmaz.”[12]   Akraba ve komşulara iyilik etmek ve onlarla iyi geçinmek Rabbimizin tavsiyesidir. O, bu konuda şöyle buyurmaktadır:
            واعبدوا الله ولا تشركوا به شيئا و بالوالدين احسانا و بذي القربى واليتامى والمساكين والجار ذي القربى والجار الجنب والصاحب بالجنب وابن السبيل و ما ملكت ايمانكم ان الله لا يحب من كان مختالا فخورا   “Allah’a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, eliniz altındakilere iyilik edin. Şüphesiz Allah, kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez” (Nisâ, 4/36). و ات ذا القربى حقه والمسكين وابن السبيل

ولا تبذر
تبذيرا ان
المبذرين
كانوا اخوان
الشياطين و
كان الشيطان
لربه كفورا “Akrabaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya haklarını ver, fakat saçıp savurma. Çünkü saçıp savuranlar şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankörlük etmiştir.” (İsrâ, 17/26-27) Cenab-ı Hak, yakınlarla ilgiyi kesenlerin ahirette cezaya çarptırılacaklarını belirterek şöyle buyurmaktadır. والذين
ينقضون عهد
الله من بعد
ميثاقه و
يقطعون ما امر
الله به ان
يوصل و يفسدون
في الارض
اوائك لهم
اللعنة و لهم
سوء الدار “Allah’a verdikleri sözü, pekiştirilmesinden sonra bozanlar, Allah’ın korunmasını emrettiği şeyleri (akrabalık bağlarını) koparanlar ve yeryüzünde fesat çıkaranlar var ya; işte lânet, yurdun kötüsü (cehennem) de onlaradır” (Ra’d, 13/25). İntikam almak dinimize göre haramdır. İnsanı bu noktaya getirecek kin, nefret, haset ve benzeri duygular yasaklanmıştır. Müslümanın, imana, sevgi ve saygıya yataklık etmesi gereken ve ancak bu şekilde iyi ve doğruya giden yolu aydınlatabilecek olan kalbi, bu kötü ve çirkin duygularla doldurulursa manevî fonksiyonunu icra edemez. Sahibine ışık tutamaz. Bunun içindir ki, intikam alma imkanı varken bağış yolunu tutmak büyüklüğün ta kendisidir ve Allah katında çok makbul bir harekettir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim bu hususa şu ayetle işaret etmektedir: و
جزاؤ سيئة
سيئة مثلها
فمن عفا و اصلح
فاجره على
الله ان الله
لا يحب
الظالمين
            “Bir kötülüğün karşılığı, onun gibi bir kötülüktür (ona denk bir cezadır). Ama kim affeder ve arayı düzeltirse onun mükafatı Allah’a aittir. Şüphesiz O, zalimleri sevmez” (Şûrâ, 42/40).
            Daima af yolunu tutmak, mü’minin başta gelen özellikleri arasında sayılır. Bu konuda yine Kur'ân-ı Kerim’de şöyle buyurulur:
            خذ
العفو وامر

بالعرف و اعرض عن الجاهلين “Sen af yolunu tut, iyiliği emret, câhillerden yüz çevir” (Â’râf, 7/199).
             Bu âyet nâzil olduğunda Hz. Peygamber, âyetin açıklamasını Cebrâil’e sormuş, O da şöyle cevap vermiştir: ان الله امرك ان تعفو عن من ظلمك و تعطي من حرمك و تصل من قطعك
            “Allah, sana zulmedeni ve haksızlık edeni affetmeni, sana vermeyene vermeni, sana gelmeyene gitmeni” emretmektedir.[13]
            Allah Teala, Kur’an-ı Kerim’de, iyilik ve takvâda yardımlaşmayı, günah ve düşmanlıkta ise yardımlaşmamayı emretmekte ve şöyle buyurmaktadır: و تعاونوا على البر و التقوى و لا تعاونوا على الاثم والعدوان “… İyilik ve takva (Allah’a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın. Ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın…” (Mâide, 5/2).
            Ayrıca, Kur’an-ı Kerim kurtuluşun, ancak Allah’a ibadet etmekte ve hayır işlemekte olduğunu bildirmektedir. Konu ile ilgili bir âyet-i kerime şöyledir: يا ايها الذين امنوا اركعوا واسجدوا واعبدوا ربكم وافعلوا الخيرلعلكم تفلحون
            “Ey iman edenler! Rukû edin, secde edin, Rabbinize kulluk edin ve hayır işleyin ki, kurtuluşa eresiniz” (Hac, 22/77) Bayram gecesi ve günlerinde aşağıda sayılan şeylerin yapılması müstehaptır, sevap kazanmaya vesiledir: a) Bayram gecelerini dua ve ibadetle ihya etmek, kaza namazı kılmak, Kur’an-ı Kerim okumak, Allah Teâla’dan af ve mağfiret dilemek. Çünkü duaların makbul olduğu gecelerden birisi de bayram geceleridir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmuşlardır: من احيى ليلة الفطر و ليلة الاضحى محتسبا لم يمت قلبه يوم تموت القلوب “Ramazan ve kurban bayramı gecelerini, sevabını ümid ederek ibadetle geçiren kimsenin kalbi, kalplerin

öldüğü gün ölmez”[14] b) Bayram sabahı erken kalkarak yıkanıp temizlendikten sonra namaza gitmek. c) Güzel kokular sürünmek, temiz ve yeni elbiseler giyinmek. d) Gücü yetiyorsa namaza yürüyerek gitmek ve giderken yolda tekbir getirmek; güler yüzlü ve sevinçli görünmek, yoksullara çokça sadaka vermek, çoluk çocuğuna bolluk göstermek. e) Ramazan bayramında, namazdan önce bir şeyler yemek, kurban bayramında ise, kurban kesecekse, kurban etinden yiyinceye kadar bir şey yiyip içmemek.[15] Bayram günlerinde annemizin-babamızın ellerini öpüp hayır dualarını almalıyız. Dinimizde Allah’a ibadetten sonra anne ve babaya saygı ve iyilik emredilmiş, onlara karşı “öf” bile demek yasaklanmıştır. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyurur: و قضى ربك الا تعبدوا الا اياه و بالوالدين احسانا اما يبلغن عندك الكبر احديهما او كلاهما فلا تقل لهما اف و لا تنهرهما و قل لهماقولا كريما و اخفض لهما جناح الذل من الرحمة و قل رب ارحمهما كما ربياني صغيرا   “Rabbin, kendisinden başkasına aslâ ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf” bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevâzu kanadını indir ve de ki: “Rabbim!, Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı.” (İsrâ, 17/23-24). Akraba ve komşularla tebrikleşerek, karşılıklı sevgi ve saygı duyguları aktarılmalı, karşılaştığımız herkesle selamlaşarak tebrikleşmeliyiz. Tanıdıklarımızı ziyaret ederek hatırlarını sormalı ve gönüllerini almalıyız. Hastanelerde ve evlerde yatan hastaları ziyaret etmeli, şifâ dileklerimizi sunmalıyız. Yetimlerin ve kimsesiz çocukların başını okşamalı, onlara anne ve baba gibi davranmalıyız. Çevremizdeki yoksullara ve bakıma muhtaç çocuklara yardım ellerimizi uzatmalı, onların da bayram sevinci yaşamalarını sağlamalıyız. Bizden hayır dua bekleyen ölülerimize dua etmeli, ruhları için hayır ve hasenâtta bulunmalıyız. Tanıdıklarımızdan dargın olanları barıştırmaya çalışmalı ve aralarını bulmalıyız. Çocuklara hediyeler dağıtmalı ve onları sevindirmeliyiz. Bayram günleri sevinç günleridir. Bu günlerde sevinçli ve güler yüzlü olmak tavsiye edilmiştir. Ashâb-ı kiramdan Ebû Zer, Peygamberimizin kendisine bu konuda şu tavsiyede bulunduğunu rivayet eder: لا تحقرن من المعروف شيئا و لو ان تلقى

اخاك بوجه طليق “Kardeşini güler yüzle karşılamak gibi en ufak bir iyilik dahi olsa onu hor görme”[16] Her zaman olduğu gibi bayram günlerinde de, İslam’ın emrettiği şekilde, çevremizdeki insanlara iyi davranmalı, incitici ve zarar verici davranışlardan sakınmalıyız. Bayramların toplum hayatına etkisi Bayramların toplum hayatında üstün bir yeri ve değeri vardır. Bayram günlerinde akraba ve komşularımızla olan ilişkilerimiz kuvvetlenir, birlik ve kardeşliğimiz güçlenir. Bayram sabahı camilerimizi dolduran Müslümanların hep birlikte ve içtenlikle yüce Allah’a yönelmeleri, O’ndan af ve bağış dilemeleri ayrı bir önem taşır. Çünkü böyle bir amaçla bir araya gelen, aynı iman ve heyecanı taşıyan toplulukları yüce Allah’ın rahmeti kuşatır ve onları affeder.   İbadetler insan üzerinde müspet tesirler bırakır. Hele bu, Ramazan ayına mahsus oruç, teravih, zekat, sadak-i fıtr; fedakarlığın sembolü kurban… gibi ibadetler olursa bunların etkisini toplumun her kesiminde görmek mümkündür. Toplum, bayrama girerken kendisinin dini yönden güçlenmesini engelleyecek gaflet perdesini yırtmalı, yeni bir aksiyon kazanmalıdır. Bayramda ve bayram sonrasında “benim” diyebildiği yegane iki nimeti, sağlık ve zamanını iyi değerlendirme şuuruna ermelidir.   SONUÇ   Bayram günleri toplum şuuru bütünleşir. Toplum fertleri birbirleriyle sevişip kaynaşır. Hayatın bitmek tükenmek bilmeyen sıkıntıları içinde bunalan, bitkin ve yorgun hale gelen insanları bayramlar dinçleştirir. Ve çalışma azimlerini artırır.   Bayramlar, sosyal dayanışma ve barış şuurunun fertlere kuvvetle hâkim olduğu günlerdir. Dargınların kucaklaşması, aralarında kin, nefret bulunan kabile, âile ve şahısların, düşmanlık ve husûmet duygularının sevgiye dönüşmesi, küçüklerin büyüklere saygı, büyüklerin küçüklere sevgi göstermesi, hastaların ziyaret edilmesi, verilecek küçük hediyelerle çocukların gönüllerinin alınması, hısım ve akrabanın bir kere daha yeniden kaynaşması, genellikle bayram günlerinde mümkün olmaktadır. Bütün bunlar, toplumu oluşturan fertleri birbirleriyle kaynaştırarak millî birliğin sağlanmasında ve toplumu rahatsız eden ayrılık ve düşmanlıkların yok olmasında etkili olan hususlardır.

[1] Bu bölüm, Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Şükrü ÖZBUĞDAY tarafından kaleme alınmıştır. [2] Ebû Dâvûd, Salât, 245. I, 675. Nesâi, Salâtü’l-Îdeyn,1. III, 179. [3] Buhâri, Îdeyn, 3. II, 3. [4] Abdurrahman el-Cezerî, el-Fıkh ale’l Mezâehibi’l-Erbea’, I, 344, 345. [5] Ebû Dâvud, Savm, 49. II, 804. Tirmîzi, Savm, 59. III, 143. [6] el-Cezerî, I, 559. [7] Buhâri, Îdeyn, 2, 3. II, 2-3. Müslim, Îdeyn, 16. II, 607-608. [8] Buhâri, Îdeyn, 2. II, 3. Müslim, Îdeyn, 19. II, 607-608. [9] Ebû Dâvûd, Tahâre, 138. I, 269; tirmizî,Tahare, 147. I, 276. [10] Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 263, 387. [11] Ebû Dâvud, Edeb, 130. V, 356. [12] Buhâri, Edeb, 57, 58. VII, 88. Müslim, Birr, 23, 24.III, 1984. Ebû Dâvud, Edeb, 47. V, 202. [13] Taberî, Muhammed b Cerîr, Câmiu'l-Beyân an Te'vîl Ayi'l-Kur'an VI, 154. Beyrut, 1999. İbn-i Kesîr, Tefsîru’l-Kur'âni’l-Azîm, III, 535. Kahire, 1373. [14] Tebârânî, bk. Nureddin el-Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, Beyrut, 1967, II, 198. [15] Cezerî, I, 349-351 [16] Müslim, Birr, 144. III, 2026;

Ebû Dâvûd, Libâs, 24. IV, 240. Tirmîzi, Et’ime, 30. IV, 274-275.

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler